

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമാസമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ തൃതീയഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമാത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ തൃതീയഃ സർഗഃ ॥

വസിഷ്ഠവാമദേവൗ പ്രതി ശ്രീരാമരാജ്യാഭിഷേകസാമഗ്രീസംഗ്രഹാർഥം
രാജേന്താ ദശരഥസ്യാനുരോധസ്താഭ്യാം സേവകാൻ പ്രതി
തദനുരൂപാദേശസ്യ ദാനം രാജാജ്ഞയാ സുമന്ത്രേണ ശ്രീരാമസ്യ
രാജസഭായാമാനയനം രാജ്ഞാ ശ്രീരാമം പ്രതി ഹിതസ്യാപദേശശ്ച

തേഷാമഞ്ജലിപദ്മാനി
പ്രഗൃഹീതാനി സർവശഃ |
പ്രതിഗൃഹ്യാബ്രവീദ് രാജാ
തേഭ്യഃ പ്രിയഹിതം വചഃ || 2.3.1 ||

അഹോസ്തി പരമപ്രീതഃ
പ്രഭാവശ്ചാതുലോ മമ |
യൻമേ ജ്യേഷ്ഠം പ്രിയം പുത്രം
യൗവരാജ്യസ്ഥമിച്ഛമ || 2.3.2 ||

ഇതി പ്രത്യർചിതാൻ രാജാ
ബ്രാഹ്മണാനിദമബ്രവീത് |
വസിഷ്ഠം വാമദേവം ച
തേഷാമേവോപശ്യൺവതാം || 2.3.3 ||

ചൈത്രഃ ശ്രീമാനയം മാസഃ
പുൺയഃ പുഷ്പിതകാനനഃ |

യൗവരാജ്യായ രാമസ്യ
സർവമേവോപകൽപ്യതാം || 2.3.4 ||

രാജ്ഞസ്തുപരതേ വാക്യേ
ജനഘോഷോ മഹാനഭൂത് |
ശന്നൈസ്തുസ്മിൻ പ്രശാന്തേ ച
ജനഘോഷേ ജനാധിപഃ || 2.3.5 ||

വസിഷ്ഠം മുനിശാർദൂലം
രാജാ വചനമബ്രവീത് |
അഭിഷേകായ രാമസ്യ
യത് കർമ സപരിച്ഛദം || 2.3.6 ||

തദദ്യ ഭഗവൻ സർവ -
മാജ്ഞാപയിതുമർഹസി |
തച്ഛൂത്യാ ഭൂമിപാലസ്യ
വസിഷ്ഠോ മുനിസത്തമഃ || 2.3.7 ||

ആദിദേശാഗ്രതോ രാജ്ഞഃ
സ്ഥിതാൻ യുക്താൻ കൃതാഞ്ജലീൻ |
സുവർണാദിനി രത്നാനി
ബലീൻ സർവൗഷധീരപി || 2.3.8 ||

ശുക്ലമാൽയാനി ലാജാംശ്ച
പൃഥക് ച മധുസർപിഷീ |
അഹതാനി ച വാസാംസി
രഥം സർവായുധാൻയപി || 2.3.9 ||

ചതുരംഗബലം ചൈവ
ഗജം ച ശുഭലക്ഷണം |

ചാമരവ്യജനേ ചോദേ

ധ്വജം ഛത്രം ച പാണ്ഡുരം || 2.3.10 ||

ശതം ച ശാതകുന്ദാനാം

കുന്ദാനാമഗ്നിവർചസാം |

ഹിരണ്യശൃംഗമൃഷഭം

സമഗ്രം വ്യാഘ്രചർമ ച || 2.3.11 ||

യച്ചാന്യത് കിഞ്ചിദേഷുവ്യം

തത് സർവമുപകൽപ്യതാം |

ഉപസ്ഥാപയത പ്രാത -

രന്ധ്യാരേ മഹീപതേഃ || 2.3.12 ||

അന്തഃപുരന്യ ദ്വാരാണി

സർവന്യ നഗരന്യ ച |

ചന്ദനസ്രഗ്ഭിരർച്യന്താം

ധൂപൈശ്ച ഘ്രാണഹാരിഭിഃ || 2.3.13 ||

പ്രശസ്തമനം ഗുണവദ്

ദധിക്ഷീരോപസേചനം |

ദ്വിജാനാം ശതസാഹസ്രം

യത്പ്രകാമമലം ദവേത് || 2.3.14 ||

സത്കൃത്യ ദ്വിജമുഖ്യാനാം

ശ്വഃ പ്രഭാതേ പ്രദീയതാം |

ഘൃതം ദധി ച ലാജാശ്ച

ദക്ഷിണാശ്ചാപി പുഷ്കലാഃ || 2.3.15 ||

സൂർയ്യേദ്യുദിതമാത്രേ ശ്യാ

ദവിതാ സ്വസ്തിവാചനം |

ബ്രഹ്മണാശ്ച നിമന്തർയന്താം
കൽപ്യന്താമാസനാനി ച || 2.3.16 ||

ആബധ്യന്താം പതാകാശ്ച
രാജമാർഗശ്ച സിച്യതാം |
സർവേ ച താലാപചരാ
ഗണികാശ്ച സ്വലങ്കൃതാഃ || 2.3.17 ||

കക്ഷ്യാം ദ്വിതീയാമാസാദ്യ
തിഷ്ണന്തു നൃപവേശ്ണനഃ |
ദേവായതനചൈത്യേഷു
സാന്നദക്ഷ്യാഃ സദക്ഷിണാഃ || 2.3.18 ||

ഉപസ്ഥാപയിതവ്യാഃ സ്യു -
ർമാൽയയോഗ്യാഃ പൃഥക്പൃഥക് |
ദീർഘാസിബദ്ധഗോധാശ്ച
സന്നദ്ധാ മൃഷ്ടവാസസഃ || 2.3.19 ||

മഹാരാജാംഗനം ശൂരാഃ
പ്രവിശന്തു മഹോദയം |
ഏവം വ്യാദിശ്യ വിപ്രൗ തു
ക്രിയാസ്തുത്ര വിനിഷ്ഠിതൗ || 2.3.20 ||

ചക്രതുശ്ചൈവ യച്ഛേഷം
പാർഥിവായ നിവേദ്യ ച |
കൃതമിത്യേവ ചാബ്രൂതാ -
മദിഗദ്യ ജഗത്പതിം || 2.3.21 ||

യഥോക്തവചനം പ്രീതൗ
ഹർഷയുക്തൗ ദ്വിജോത്തമൗ |

തതഃ സുമന്ത്രം ദ്യുതിമാൻ
രാജാ വചനമബ്രവീത് || 2.3.22 ||

രാമഃ കൃതാന്താ ഭവതാ
ശീഘ്രമാനീയതാമിതി |
സ തഥേതി പ്രതിജ്ഞായ
സുമന്ത്രോ രാജശാസനാത് || 2.3.23 ||

രാമം തത്രാനയാഞ്ചക്ര
രഥേന രമിനാം വരം |
അഥ തത്ര സഹാസീനാ -
സ്തദാ ദശരഥം നൃപം || 2.3.24 ||

പ്രാച്യോദീചയാ പ്രതീചയാശ്ച
ദാക്ഷിണാത്യാശ്ച ഭൂമിപാഃ |
ഘോഷാശ്ചാർയാശ്ച യേ ചാൻയേ
വനശൈലാന്തവാസിനഃ || 2.3.25 ||

ഉപാസാഞ്ചക്രിരേ സർവേ
തം ദേവാ വാസവം യഥാ |
തേഷാം മധ്യേ സ രാജർഷി -
ർമരുതാമിവ വാസവഃ || 2.3.26 ||

പ്രാസാദസ്ഥോ ദശരഥോ
ദദർശായാന്തമാന്തജം |
ഗന്ധർവരാജപ്രതിമം
ലോകേ വിഖ്യാതപൗരുഷം || 2.3.27 ||

ദീർഘബാഹും മഹാസത്ത്വം
മത്തമാതംഗഗാമിനം |

ചന്ദ്രകാന്താനനം രാമ -

മതീവ പ്രിയദർശനം || 2.3.28 ||

രൂപൗദാർയഗുണൈഃ പുംസാം

ദൃഷ്ടിചിത്താപഹാരിണം |

ഘർമാഭിതപ്താഃ പർജ്ജന്യം

ഘോദയന്തമിവ പ്രജാഃ || 2.3.29 ||

ന തതർപ സമായാന്തം

പശ്യമാനോ നരാധിപഃ |

അവതാർയ സുമന്ത്രസ്തു

രാഘവം സ്യന്ദനോത്തമാത് || 2.3.30 ||

പിതൃഃ സമീപം ഗച്ഛന്തം

പ്രാഞ്ജലിഃ പുഷ്പതോന്വഗാത് |

സ തം കൈലാസശൃംഗാദം

പ്രാസാദം രഘുനന്ദനഃ || 2.3.31 ||

ആരുരോഹ നൃപം ദ്രഷ്ടും

സഹസാ തേന രാഘവഃ |

സ പ്രാഞ്ജലിരഭിപ്രേത്യ

പ്രണതഃ പിതൂരന്തികേ || 2.3.32 ||

നാമ സ്വം ശ്രാവയൻ രാമോ

വവന്ദേ ചരണൗ പിതൃഃ |

തം ദൃഷ്ട്വാ പ്രണതം പാർശ്വേ

കൃതാഞ്ജലിപുടം നൃപഃ || 2.3.33 ||

ഗൃഹ്യാഞ്ജലൗ സമാകൃഷ്യ

സന്ധ്യാജേ പ്രിയമാത്മജം |

തസ്മൈ ചാഭ്യുദ്യതം സമ്യ -
ഓമണികാഞ്ചനഭൂഷിതം || 2.3.34 ||

ദിദേശ രാജാ രുചിരം
രാമായ പരമാസനം |
തമാസ്സനവരം പ്രാപ്യ
വ്യദീപയത രാഘവഃ || 2.3.35 ||

സ്വയൈവ പ്രഭയാ മേരു -
മുദയേ വിമലോ രവിഃ |
തേന വിഭ്രാജിതാ തത്ര
സാ സഭാപി വ്യരോചത || 2.3.36 ||

വിമലഗ്രഹനക്ഷത്രാ
ശാരദീ ദ്യൗരിവേന്ദുനാ |
തം പശ്യമാനോ നൃപതി -
സ്തുതോഷ പ്രിയമാത്മജം || 2.3.37 ||

അലക്യതമിവാത്മാന -
മാദർശതലസംസ്ഥിതം |
സ തം സുസ്ഥിതമാഭാഷ്യ
പുത്രം പുത്രവതാം വരഃ || 2.3.38 ||

ഉവാചേദം വചോ രാജാ
ദേവേന്ദ്രമിവ കശ്യപഃ |
ജ്യേഷ്ഠായാമസി മേ പത്യാം
സദൃശ്യാം സദൃശഃ സുതഃ || 2.3.39 ||

ഉത്പന്നസ്ത്വം ഗുണജ്യേഷ്ഠാ
മമ രാമാത്മജഃ പ്രിയഃ |

ത്വയാ യതഃ പ്രജാശ്ചമാഃ
സ്വഗുണൈരനുരഞ്ജിതാഃ || 2.3.40 ||

തസ്മാത് ത്വം പുഷ്യയോഗേന
യൗവരാജ്യമവാപ്സുഹി |
കാമതസ്ത്വം പ്രകൃത്യൈവ
നിർണീതോ ഗുണവാനിതി || 2.3.41 ||

ഗുണവത്യപി തു സ്നേഹാത്
പുത്ര വക്ഷ്യാമി തേ ഹിതം |
ഭൂയോ വിനയമാസ്ഥായ
ഭവ നിത്യം ജിതേന്ദ്രിയഃ || 2.3.42 ||

കാമക്രാധസമുത്ഥാനി
ത്യജസ്വ വ്യസനാനി ച |
പരോക്ഷയാ വർത്തമാനോ
വൃത്തയാ പ്രത്യക്ഷയാ തഥാ || 2.3.43 ||

അമാത്യപ്രഭൃതിഃ സർവാഃ
പ്രജാശ്ചൈവാനുരഞ്ജയ |
കോഷ്യാഗാരായുധാഗാരൈഃ
കൃത്യാ സന്നിചയാൻ ബഹുൻ || 2.3.44 ||

ഇഷ്ടാനുരക്തപ്രകൃതി -
ർയഃ പാലയതി മേദിനീം |
തസ്യ നന്ദന്തി മിത്രാണി
ലബ്ധ്യാമൃതമിവാമരാഃ || 2.3.45 ||

തസ്മാത് പുത്ര ത്വമാത്മാനം
നിയമ്യൈവം സമാചര |

തച്ഛൂത്യാ സുഹൃദസ്സസ്യ
രാമസ്യ പ്രിയകാരിണഃ || 2.3.46 ||

ത്വരിതാഃ ശീഘ്രമാഗത്യ
കൗസൽയായൈ ന്യവേദയൻ |
സാ ഹിരൺയം ച ഗാശ്ചൈവ
രത്താനി വിവിധാനി ച || 2.3.47 ||

വ്യാദിദേശ പ്രിയാവ്യേദ്യഃ
കൗസൽയാ പ്രമദോത്തമാ |
അമാഭിവാദ്യ രാജാനം
രഥമാരുഹ്യ രാഘവഃ |
യയൗ സ്വം ദ്യുതിമദ് വേശ്ശ
ജനൗഘൈഃ പ്രതിപൂജിതഃ || 2.3.48 ||

തേ ചാപി പൗരാ നൃപതേർവചസ്സ -
ച്ഛൂത്യാ തദാ ലാഭമിവേഷുമാശു |
നരേന്ദ്രമാമന്തര്യ ഗൃഹാണി ഗത്യാ
ദേവാൻ സമാനർചുരഭിപ്രഹൃഷ്ടാഃ || 2.3.49 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
അയോധ്യാകാണ്ഡേ തൃതീയഃ സർഗഃ ||